

Mehanizem razdelitve skupnega dohodka

Gospodarski instrumenti, ki smo jih vpeljali za leto 1956, še ne pomenijo popolne uporabe vseh tistih elementov, ki jih je treba vnesti v naš gospodarski sistem, da bi se le-ta spopolnil do tiste mere, ki je v tem obdobju možna. Določenih sprememb v tem letu še ni mogoče izjaviti, ker zahtevajo daljše proučevanje in preverjanje zlasti tistih, ki se tičejo sistema nagrajevanja.

Vendar pa imamo že zdaj pomembne spremembe, ki bodo zelo vplivale na razvoj gospodarstva v letošnjem in prihodnjih letih.

Znaša ima znatno večje možnosti kakor prej, da vpliva na razdelitev sredstev in na njihovo trošenje, s tem pa tudi na samo tržišče. Večji vpliv zveza na gibanje finančnih sredstev bo prinesel tudi več reda na

vsaj področja ponudbe in povpraševanja, daje pa tudi možnost za intervencije, če bi bile potrebne.

Sredstva za proračunske potrebe so popolnoma izločena iz investicijskih skladov in so podrejena popolnoma drugim predpisom ter odvisna od proračunskega sklada delavcev in uslužbencev na področju posamičnega ljudskega odbora.

Oba ukrepa, to se pravi krepitev vloge zveze pri razlaganju s finančnimi sredstvi in izločitev proračunske potrebe iz imata trajen značaj. Ustrezajoči instrumenti se bodo prav gotovo tudi nadalje spopolnjevali z razvojem gospodarskega sistema, toda osnovna zamisel bo ostala v perspektivi še nadalje nespremenjena.

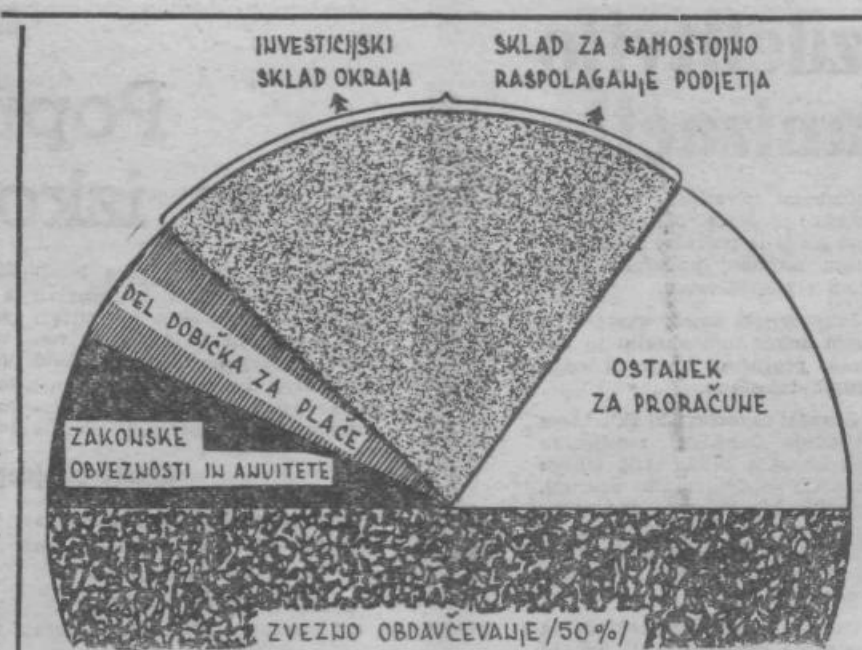
Sedaj je položaj komunizma poznejšimi ukrepi, kot je

mnoho bolj točno določen. Ne samo da so dohodki komunice precizirani in da so bolj smotno postavljeni tako s stališča komunice kakor s stališča proizvajalca, temveč so tudi njene pristojnosti v razmerju do podjetja jasnejše. Glede razdelitve dohodka ne bo moglo biti več toliko subjektivnih ocen, kakor prej, s tem pa tudi ne bo več neenakomernosti glede položaja podjetij na teritoriju raznih ljudskih odborov.

Podjetjem je zagotovljena določena gotovost in enakomernost poslovanja. Po sedanjih instrumentih lahko v glavnem naprej vedo, s kakšnimi sredstvi bodo razpolagala, kar bo vsekakor odvisno od njihovega poslovanja, to tem prej, ker se to znatno zmanjša s številitvijo pred morebitnimi ukrepi, kot je

n. pr. blokada dela sredstev. Pri določanju njihove udeležbe pri dobičku je težiče prešlo na objektivne kriterije, s tem pa se tudi njihov položaj na tržišču postopoma izenačuje. Novi instrumenti niso samo objektivni, temveč tudi ekonomsko utemeljeni. Instrumenti za izločanje dela dobička za okrajni investicijski sklad in sklad za samostojno razpolaganje podjetja dajejo gospodarskim organizacijam pobudo, da s čim manj vloženi sredstvi dosežejo čim večji dobiček.

Na splošno vzeto imajo tako gospodarske organizacije kakor tudi drugi činitelji v gospodarskem življenju pogoje, da znatno prispevajo k enakomernemu razvoju gospodarstva v letošnjem letu in k pripravam za nadaljnje spopolnjevanje sistema v prihodnjem obdobju.

Splošna shema razdelitve dohodka (velikost polja ne izraža količinskega razmerja).

Razdelitev skupnega dohodka in dobička

Shema razdelitve skupnega dohodka

- MATERIALNI STROŠKI**
  - vrednost potrošenega materiala
  - izdatki za usluge drugih oseb
  - obresti za kredite za obratna sredstva
  - premijske za zavarovanja
  - dnevniške za službena potovanja itd.
  - prevojni stroški delavcev nad 600 din
  - 90% reklamnih stroškov
  - stroški za udeležbo na sejmih itd.
- AMORTIZACIJA**
  - amortizacijski odpisi po predpisanih stopnjah
- STALNI PRISPEVKI DRUŽBENI SKUPNOSTI IN DRUGI PRISPEVKI**
  - obresti na osnovna sredstva
  - zemljarina
  - prispevki župnicam in strokovnim združenjem
  - prispevki za pospeševanje gospodarske dejavnosti (za industrijo, gradbeništvo, za kadre itd.).
- PLAČE**
  - Plače po času ali učinku po tarifni postavki iz tarifnega pravilnika s prispevkom za socialno zavarovanje in prispevkom za stanovanjsko graditev z drugimi izdatki, ki se priznajo kot plače.
- DOBIČEK**
  - Po plačilu davka na promet, ki se opravi pred vsako drugo razdelitvijo, se skupni dohodek (v denarju izražena realizacija, ki izhaja iz celotne dejavnosti gospodarskih organizacij) razdeli po tej shemi. Pri lastni ceni, v katero spadajo materialni stroški, amortizacija, stalni prispevki in plače, ni večjih sprememb v primeri z lani.

Splošna shema razdelitve dobička

- DAVEK NA DOBIČEK**
  - višino davka določa zvezni družbeni plan
- ZAKONSKE OBVEZNOSTI IZ DOBIČKA**
  - zneski za nadomestilo plač za prvih 7 dni bolezni
  - nadomestilo za ločeno življenje
  - prispevek za socialno zavarovanje nad stopnjo, ki jo določa zvezni družbeni plan
  - prispevke za rezervni sklad
  - anuitete za dolgoročne kredite, praviloma ne glede na to, iz katerega investicijskega sklada je bil dan kredit
  - nagrade delavcem za prihranke in drugi stroški, če te določajo zvezni predpisi.
- PLAČE IZ DOBIČKA**
  - določeni odstotek se izloči za premijo
  - ostanek za plače iznad plač po tarifnem pravilniku izven premij.
- IZLOČITEV ZA SREDSTVA ZA SAMOSTOJNO RAZPOLAGANJE GOSPODARSKE ORGANIZACIJE**
- IZLOČITEV ZA DRUŽBENE INVESTICIJSKE SKLADE**
- PRISPEVEK ZA PRORAČUNE**
  - V splošni shemi razdelitve dohodka so naslednje spremembe: lani je po plačilu zveznega davka na dobiček in zakonskih obveznosti iz dobička okrajni ljudski odbor s svojim družbenim planom razdeljeval dobiček. Okraj (za obrtima in komunalna podjetja občina) je sam odločil, koliko pripade podjetju iz dobička za plače iznad plač po tarifnem pravilniku, a koliko za sredstva za samostojno razpolaganje. In ne samo to. Okraj je odločil, kolikšen del sredstev, ki mu pripadajo gre v proračun, a koliko za investicije v gospodarstvu.

Mehanizem razdelitve skupnega dohodka

Razdelitev skupnega dohodka v kmetijstvu in zadrugi

Sistem razdelitve dohodka v kmetijstvu in zadrugi bi bilo izboljšati položaj kmetijskih in zadrugnih organizacij. To se odraža predvsem:

- privilegirano teh organizacij v razmerju do drugih gospodarskih organizacij in v njihovem izenačevanju v obveznostih do družbene skupnosti z individualnimi proizvajalci (znesek zemljarine je po zveznem družbenem planu določen na 13 do 47% vsega dohodka);
- v možnosti, da dosežejo razmerna visoke plače pri povečanju delovne produktivnosti;
- v tem, da je omogočeno formiranje velikih sredstev za sklade gospodarskih organizacij;
- v tem, da se sredstva, ki se formirajo v kmetijstvu in vplačujejo v družbene sklade, v načelu spet vračajo v kmetijstvo.

za socialno zavarovanje in založbi družbenega plana občine v stanovanjsko gradnjo, ostanek pa občinski proračun s tem, da najmanj 50 odstotkov tega ostanka ostane zadrugi, ki ga uporabi za plače iz dobička tistim osebam, ki so z zadrugo v delovnem razmerju, za razdelitev dela vlog svojih članom in za sklade. Občinski ljudski odbor pa lahko skladi, da tisti del dobička, ki pripada občinskemu proračunu, pripade določenemu skladu zadruge.

Splošne kmetijske zadruge
Splošna kmetijska zadruga predstavlja enotno organizacijo, katere dejavnost ima določeno vlogo. Ne glede na dejavnosti, ki jih opravlja pa je njeno poslovanje s stališča vloge in položaja splošnih kmetijskih zadrug celotno in ga zatorej ni moč deliti. Zaradi tega se tudi pri razdelitvi skupnega dohodka smatra splošna kmetijska zadruga kot enotna gospodarska organizacija ne glede na število in vrsto dejavnosti, ki jih opravlja.

Tista podjetja in poslovalnice, ki so jih ustanovile kmetijske zadruge, obračunavajo in dele skupni dohodek po dredbah, ki veljajo za tisto gospodarsko dejavnost, ki jo opravljajo, s tem, da svoja sredstva za samostojno razpolaganje lahko vnašajo v investicijski sklad zadrug-ustanoviteljce.

Specializirane kmetijske zadruge, poslovne zveze in podobno dele skupni dohodek podobno kakor podjetja na podlagi gospodarske dejavnosti, ki jo opravljajo.

Ureditev razmerja v splošnih kmetijskih združenjih v sistemu, ki jim omogoča, da poslujejo pod zelo ugodnimi pogoji, bo prav gotovo uspešna, tako da je pričakovati, da bodo kmetijske zadruge postale še močnejši činitelji razvoja kmetijske proizvodnje in prometa.

Gozdna gospodarstva določajo v glavnem skupni dohodek po splošnih predpisih, s tem da v

izkoriščanju gozdov v lastni režiji obračunava gozdno gospodarstvo in deli skupni dohodek po predpisih, ki veljajo za industrijo in rudarstvo.

Če bomo delovne kolektive podjetij posameznih gospodarskih področij seznanili s sistemom razdelitve skupnega dohodka v njihovih podjetjih, če jim bomo predočili možnosti za ostvaritev večjih skladov v teh podjetjih, kakor tudi možnosti, da lahko z večjim prizadevanjem na samem delovnem mestu ali pa z boljšo organizacijo proizvodnega procesa dosežejo večje zasluge, bo to vsekakor imelo zaželjene uspehe tako za posameznike, kakor tudi za podjetje in za skupnost.

B. R.

Kako izločamo sredstva za samostojno razpolaganje

Večina vloženi sredstvi v razmerju s sredstvi	Izločimo v skladi
do 2%	48%
2—4%	45%
4—6%	42,6%
6—8%	40,29%
8—10%	38%
10—12%	36,85%
12—14%	34,85%
14—16%	33%
16—18%	31,59%
18—20%	30,47%

KDAJ SE TERENSKI DODATKI PRIZNAJO KOT MATERIALNI STROŠKI

Lani so nekatere gospodarske organizacije računale med materialne stroške tudi izdatke za terenske dodatke za delo, ki ga po njegovem značaju ni mogoče imeti kot terensko (eksploatacjske) delo. S tem so svojim delavcem zagotovile večje plače. Da bi preprečili nepotrebno fluktuacijo delovne sile gospodarske organizacije lahko po novi odločbi vračuna terenske dodatke med materialne stroške samo tedaj, če so delavci ali uslužbenci v stalnem delovnem razmerju (12 mesecev brez prekinitve ali 20 mesecev s prekinitvijo).

Da bi preprečili pretirano in nepotrebno uvedbo čezurnega dela, kar povzroča znatno povečanje plač, ki se priznajo v lastno ceno, nova odločba predpisuje, da je treba podati delavcem samo svetovno trimesečno poročilo o čezurnem delu. Poročilo mora biti dokumentirano s podatki o uspehih, ki so bili doseženi s čezurnim delom.

Pomembno dopolnitev glede čezurnega dela pomeni priznanje v lastno ceno tudi plače za čezurno delo uslužbencev, ki se obračunavajo po povečani tarifni postavki za 50%, pod istim pogoji kakor se priznajo tudi plače za čezurno delo delavcev. Ta pravica velja samo za tiste uslužbence, ki jih določa nova odločba.

B. M.

Kako izločamo del dobička za plače

Razen do plač po tarifnem pravilniku ima podjetje pravico tudi do določenega odstotka dobička za plače v mejah, ki jih določa zvezni družbeni plan. Lani je ta odstotek določal ljudski odbor. Letos bo ostal tisti del, ki je namenjen za plače, v načelu enak (z določenim minimalnim povečanjem), izračunavalo pa ga bo samo podjetje.

Najprej ugotovimo, kolikšen odstotek dobička (potem, ko smo odbili davek na dobiček in zakonske obveznosti) je odpadel na plače v letu 1955. Ta odstotek uporabimo tudi za dobiček v letu 1956 (z določenimi popravili k odstotek povečujemo, toda niso bistvene za razumevanje stvari).

V nekaterih primerih bo treba odstotek popraviti. Če je bil lani prenižen, se bo moral povečati do določene meje, ki jo bo določil zvezni družbeni plan. Če pa je bil previsok, pa se bo moral znižati do določene meje. Po načrtu družbenega plana bo spodnja meja 8 odstotkov plačnega sklada, gornja pa 16 odstotkov. Tako se bodo zmanjšale neenakomernosti med podjetji glede višine tistega dela dobička, ki je namenjen za plače. Računajo, da je bil lani razpon med najnižjo in najvišjo mejo velik in je znašal od desetine mesečne plače do skoraj štirih mesečnih plač. Vendar bodo šle poprave večinoma na višje, ker je bilo več takih podjetij, ki so imeli prenižen kakor pa previsok odstotek.

Skupni dobiček	120 milijonov	100 milijonov
davek na dobiček (50%)	50 milijonov	60 milijonov
zakonske obveznosti	10 milijonov	10 milijonov
ostane dobička	40 milijonov	50 milijonov
od tega 10% za plače	4 milijonov	5 milijonov

Tako so podjetja zainteresirana za povečanje delovne produktivnosti, za znižanje stroškov in za razbremenitev odvečne delovne sile, s čimer povečujejo dobiček.

S takim izdajanjem plače iz gotovosti.

Podobno je tudi s sredstvi, ki gredo v družbene okrajne investicijske sklade tako, da je tudi v tem pogledu zavarovana korist podjetja, katerega krediti tudi neposredno izvirajo iz družbenih investicijskih skladov.

Podobno je tudi s sredstvi, ki gredo v družbene okrajne investicijske sklade tako, da je tudi v tem pogledu zavarovana korist podjetja, katerega krediti tudi neposredno izvirajo iz družbenih investicijskih skladov.

Razdelitev ostane v osnovi ista. Spremenili so se reklamni stroški, ki so lani popolnoma bremenili materialne stroške, medtem ko letos padajo za 10 odstotkov v breme sredstev za samostojno razpolaganje. Stroški za udeležbo na sejmih niso bili do zdaj urejeni. Novo določbo v razdelitvi skupnega dohodka predstavlja tudi prispevek za stanovanjski sklad.

Prav tu pa je ključ problema. Po tej shemi se razdeljuje vsa sredstva, ki jih ustvari podjetje. Iz nje vidimo, da se dobiček veča, če se zmanjšajo stroški proizvodnje in nepotrebna delovna sila. S tem se veča udeležba podjetja pri dobičku za plače in pri sredstvih za samostojno razpolaganje, pa tudi družbeni skupnost ima hkrati več koristi od večjega ustvarjenega dobička.

Spremembe v predpisih o plačah v gospodarstvu

Spremembe uredbe o plačah v gospodarstvu, ki so bile sprejete te dni, ne pomenijo spremembe posameznih gospodarskih vej, skupin podjetij ali gospodarskih organizacij, sprejeti pravilniki o premijah. Tiste gospodarske organizacije, ki ne bi sprejele pravilnikov o premijah v roku, ki ga določa zvezna komisija za plače, ne bodo mogle uporabiti sredstev, ki so določena za premije niti za izplačevanje premij niti za povečanje plač. Ta sredstva bodo šla v sklad za samostojno razpolaganje, gospodarska organizacija pa bo morala plačati kazen.

Premijski sistem je bistveni del sedanega plačnega sistema, kajti od njegovega izvajanja je odvisna tudi realnost norm in poslovanje z nižjimi stroški. Premijski sistem pomeni krepitev notranje kontrole, da ne bi plače rastle nesorazmerno z ostvarjenim dohodkom. Zato izvajanje premijskega sistema kotisto ne samo gospodarski organizaciji, temveč tudi širši skupnosti.

Obvezna uvedba premij

Uredba določa, da morajo gospodarske organizacije letos obvezno uvesti premije in dopolniti svoje tarifne pravilnike z določbo, ki bo določala znesek dobička (v % od dobička za plače), ki ga bodo uporabili za premije. Čeprav se premije izplačujejo iz dela dobička za plače, pa uredba ne določa delovnega staža kot pogoj za doseg pravice do izplačila premije, kot je to primer s splošno udeležbo pri razdelitvi dobička. Premije se lahko takoj izplačujejo kakor hitro ugotovimo doseženi uspeh, to pomeni tudi pred potekom gospodarskega obračunskega obdobja, ker gre pri premijah za plačo za doseženi učinek.

Uredba pooblašča zvezno komisijo za plače, da določi roke,

v katerih je treba na podlagi konkretnih pogojev in možnosti posameznih gospodarskih vej, skupin podjetij ali gospodarskih organizacij, sprejeti pravilnike o premijah. Tiste gospodarske organizacije, ki ne bi sprejele pravilnikov o premijah v roku, ki ga določa zvezna komisija za plače, ne bodo mogle uporabiti sredstev, ki so določena za premije niti za izplačevanje premij niti za povečanje plač. Ta sredstva bodo šla v sklad za samostojno razpolaganje, gospodarska organizacija pa bo morala plačati kazen.

Premijski sistem je bistveni del sedanega plačnega sistema, kajti od njegovega izvajanja je odvisna tudi realnost norm in poslovanje z nižjimi stroški. Premijski sistem pomeni krepitev notranje kontrole, da ne bi plače rastle nesorazmerno z ostvarjenim dohodkom. Zato izvajanje premijskega sistema kotisto ne samo gospodarski organizaciji, temveč tudi širši skupnosti.

Spremembe v pravilnikih o normah

Uredba o plačah ima v svojih dopolnitvah tudi določbe, s katerimi naj se bolj natančno določijo vsebina pravilnikov o normah in delovnih cenikih, ki jih še nadalje samostojno sprejema gospodarska organizacija. To je bilo potrebno zato, ker gospodarske organizacije niso imele

B. M.